

VISIETEKST VRIJWILLIGERS

Balie
Bemiddelingsdienst arrondissement Leuven

HERSTEL &
COMMUNICATIE

Waversebaan 66
3001 HEVERLEE
016/211.981

HERSTELBEMIDDELING
MINDERJARIGEN –
MEERDERJARIGEN

BEMIDDELING IN DE FASE VAN
DE STRAFUITVOERING

POLITIËLE
SCHADEBEMIDDELING

Een samenwerkingsverband tussen de Stad Leuven, het Parket van de Procureur des Konings Leuven, vzw Oikoten, K.U.Leuven, vzw Centrum Algemeen Welzijnswerk Leuven, Politiezone Leuven, vzw Suggnomè, vzw Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg, Balie Leuven, Rechtbank van Eerste Aanleg Leuven, Gevangenis arrondissement Leuven, Justitiehuis Leuven

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	2
2	VISIE	2
3	DOELSTELLINGEN.....	5
3.1	HET REALISEREN VAN EVENWAARDIGE AANDACHT BINNEN HET DRIELUIK DADER-SLACHTOFFER-SAMENLEVING	5
3.2	HET REALISEREN EN GARANDEREN VAN EEN VERALGEMEEND KWALITATIEF HOOGSTAAND AANBOD.....	5
3.3	HET UITDRAGEN VAN DE VISIE VAN HERSTELRECHT EN DE METHODIEK VAN BEMIDDELING	6
4	WAAROM BINNEN HET PROJECT HERSTELBEMIDDELING VOOR MINDERJARIGEN VAN BAL?	6
4.1	WAAROM BINNEN BAL?	6
4.2	WAAROM BINNEN HET PROJECT HERSTELBEMIDDELING MINDERJARIGEN?.....	7
5	PROFIEL VAN DE KANDIDAAT VRIJWILLIGE BEMIDDELAAR	7
5.1	VAARDIGHEDEN	7
5.2	HOUDINGEN/ATTITUDE.....	8
5.3	KENNIS.....	8
5.4	MOTIVATIE.....	8
5.5	BIJKOMENDE VOORWAARDEN	8
6	BEKENDMAKING EN AANWERVING	9
7	SELECTIE.....	9
8	OPLEIDING	10
8.1	BEGELEIDING VAN DE VRIJWILLIGERS	10
8.2	BASISOPLEIDING	11
8.3	TRAINING	11
8.4	MONITORING.....	11
9	ROL VAN DE VRIJWILLIGERS BINNEN HET BEMIDDELINGSPROCES ...	12
10	VERHOUDING BEROEPSKRACHTEN-VRIJWILLIGERS	12
11	CONTRACT, VERZEKERING, BEROEPSGEHEIM EN KOSTENVERGOEDING	13
11.1	CONTRACT	13
11.2	BEROEPSGEHEIM	13
11.3	VERZEKERING	13
11.4	KOSTENVERGOEDING	14
12	PLANNING.....	14
	LITERATUURLIJST	16

VISIETEKST BAL

‘Vrijwilligers binnen herstelbemiddeling minderjarigen’

1 Inleiding¹

Binnen herstelrecht en bemiddeling is het thema ‘**vrijwilligers als bemiddelaar**’ geen nieuw gegeven. Vele landen kennen een uitgebreide bemiddelingspraktijk uitgevoerd door vrijwilligers². In België bestaat deze ervaring nog niet, toch leeft binnen de Bemiddelingsdienst Arrondissement Leuven reeds geruime tijd de idee om vrijwilligers in te schakelen in het kader van de bemiddeling tussen daders en slachtoffers.

Enige tijd geleden werd dit denkproces binnen de bemiddelingsdienst opnieuw geactiveerd.³ Na een eerste brainstorm binnen het team, lieten we ons verder inspireren en geestelijk voeden door enkele externen om nog later de discussie open te trekken in de Samenspraak van 13 juni 2003.⁴ Al snel werd duidelijk dat een breder en meer gefundeerd overleg noodzakelijk is, alvorens van start te gaan.

Na enige stilte wensen we het debat opnieuw aan te wakkeren en concreet na te gaan of het werken met vrijwilligers binnen Bal wenselijk en haalbaar is en zo ja, onder welke vorm alle partners zich hierin kunnen vinden. Met deze visietekst willen we de **aanzet** geven tot het opstarten van het project.

2 Visie

Vooreerst willen we meedelen dat deze visietekst geschreven is vanuit de ideeën van het **herstelrecht**. Herstelrecht staat hierbij voor een vernieuwende aanpak van criminaliteit, waarbij nadrukkelijk een beroep wordt gedaan op het potentieel van de samenleving. Hierbij staan volgende doelen centraal: herstel aan het slachtoffer, responsabilisering van de dader en maatschappelijke pacificatie.⁵ Het klassieke, retributieve strafrecht definieert misdrijven als een inbreuk op abstracte en morele rechtsregels. Binnen de herstelbeweging daarentegen, wordt criminaliteit beschouwd als een inbreuk op personen en relaties. *“Crime is a violation of people and relationships. It creates obligations to make things right.”*⁶

Herstelrecht wil echter niet alleen op een andere manier naar misdrijven kijken, ze wil ook anders met misdrijven omgaan. Binnen het herstelrechtelijk kader draait alles dan ook rond de gevolgen en schade die door het misdrijf werden veroorzaakt en rond het scheppen van

¹ Bal wenst Lieve Bradt, stagiaire sociale agogiek UGent, te bedanken voor haar actieve bijdrage in de totstandkoming van deze visietekst.

² We gebruiken in deze tekst de termen ‘vrijwilligers’ en ‘beroepskrachten/coördinatoren’. De beroepskrachten of coördinatoren zijn de huidige werknemers of bemiddelaars. Met de term beroepskrachten doelen we op het betaald worden voor de prestaties binnen ons beroep. We pretenderen dus niet professioneler of beter te bemiddelen dan een vrijwilliger.

³ Dit gebeurde vooral naar aanleiding van de Canadese stage-ervaringen van bemiddelaar Bram Van Droogenbroeck, die tijdens zijn stage opgeleid werd als vrijwilliger-bemiddelaar.

⁴ Van Paesschen, N. (20 mei 2003). Werken met vrijwilligerbemiddelaars, een vage droom of een realiseerbaar nieuw project. *Nieuwsbrief van Suggnomè*, 4 (2), 5-8.

⁵ Aertsen, I. (5 juli 2004). De uitdaging van een gemeenschapsgericht herstelrechtelijk beleid. Memorandum gericht aan de Vlaamse regeringsformateur en de betrokken politieke partijen.

⁶ Zehr, H. (1999). *Changing Lenses. A new focus for crime and justice*. Scottsdale: Herald Press. p181.

voorwaarden die herstel of compensatie van deze schade mogelijk maken.⁷ Dit herstel kan worden bereikt door het conflict eerst bespreekbaar te maken bij de rechtstreeks betrokkenen in de hoop op die manier tot een overeenkomst te komen waar beide partijen achter staan. Daar waar het huidige strafrecht eerder een polarisering teweegbrengt en de afhandeling van een misdrijf overlaat aan professionelen (advocaten, magistratuur en hulpverleners), ijvert men er binnen het herstelrechtelijk kader voor dat conflicten opgenomen worden door de personen die oorspronkelijk bij het misdrijf betrokken waren.⁸ Of zoals Nils Christie het verwoordt: *“My suspicion is that criminology to some extent has amplified a process where conflicts have been taken away from the parties directly involved and thereby have either disappeared or become other people’s property. Conflicts ought to be used, and become useful, for those originally involved in the conflict.”*⁹ Herstelrecht gaat volgens hem dus uit van de **actieve participatie van de betrokken partijen** bij het bepalen wat de maatschappelijke reactie moet zijn op een strafbaar feit. We willen hierbij echter benadrukken dat wij niet ijveren voor een volledige loskoppeling van de gerechtelijke instanties. In die zin sluiten we ons aan bij Suggnomè: *“Ons pleidooi betreft dan ook niet zozeer een overgang van een ‘retributief recht’ naar een ‘herstelrecht’, maar van een verticale, vervreemdende rechtspraak naar een maatschappelijk geïntegreerd, communicatief en participatief recht.”*¹⁰

Wanneer we herstelrecht concretiseren naar de praktijk komen we onder meer terecht bij bemiddeling. **Bemiddeling is een aanbod aan dader en slachtoffer van een misdrijf, waarbij een neutrale bemiddelaar een communicatieproces probeert op gang te brengen tussen de verschillende partijen. Hierdoor krijgen alle partijen de kans om een bijdrage te leveren in het vinden van een oplossing voor de gevolgen van het misdrijf.**¹¹ Bemiddeling stelt ons met andere woorden in staat om burgers vanuit de samenleving aan te spreken, niet als rechtsconsumenten, maar als participanten aan het recht. Bij dit proces hanteert de bemiddelaar de werkingsprincipes van neutraliteit, vertrouwelijkheid en vrijwilligheid.

Vanwaar nu het idee om **vrijwilligers** een plaats te geven binnen de bemiddeling?

Binnen het herstelrecht zijn drie eenheden belangrijk, namelijk dader-slachtoffer-samenleving. Binnen de herstelbeweging wordt ernaar gestreefd om de afhandeling van een misdrijf terug te geven aan de mensen (zijnde dader, slachtoffer en hun achterban). Wanneer we misdrijven echter beschouwen als inbreuken op personen en relaties is naast dader en slachtoffer ook de samenleving een betrokken partij. Bijgevolg dient de samenleving een plaats te krijgen binnen de bemiddeling. Samenleving bekijken we hier ruimer dan enkel de gerechtelijke instanties. Daar waar bemiddeling zich vertaalt in dader-slachtofferbemiddeling, is het luikje van de samenleving echter niet evident te realiseren.¹² Via het werken met vrijwilligers kunnen we actiever werk maken van het **betrekken van de ruimere samenleving binnen de herstelrechtelijke afhandeling.**¹³ Partijen worden immers via vrijwilligers, als

⁷ Bullens, F. (juni 2003). Herstel en bemiddeling: spreken is goud? *Criminaliteit en samenleving, aflevering 22*. p4.

⁸ Bouchez, M. (2001-2002). *Herstelbemiddeling in agogisch perspectief*. Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van licentiaat in de pedagogische wetenschappen, optie sociale agogiek. 15-16.

⁹ Christie, N. (2003). Conflicts as property. In G. Johnstone. *A Restorative Justice Reader. Texts, sources, context*. p57.

¹⁰ Van Garsse, L. (24 oktober 2003). *Bemiddeling in de strafrechtelijke context: Suggesties voor regelgeving op basis van jaren bemiddelingspraktijk*.

¹¹ Brochure Bal “Herstelbemiddeling tussen dader en slachtoffer”.

¹² Prichard, J. (2003). *Juvenile conferencing and restorative justice in Tasmania*. Submitted in fulfilment of the requirements for the degree of doctor in philosophy. p189.

¹³ Samenleving kan vanuit twee invalshoeken geïnterpreteerd worden. Eén pool van samenleving verwijst volgens ons naar de gerechtelijke instanties, terwijl een andere invulling slaat op de burgers, de ruimere samenleving waarin we wonen. Wanneer we willen werken aan een cultuurverandering binnen de samenleving moet volgens ons aan deze twee polen *tegelijktijd* worden gewerkt. Enerzijds lijkt het ons aangewezen dat heel het gerechtelijk denken en handelen verandert naar een communicatief en participatief proces, bijvoorbeeld het denken rond het uitwerken van een zittingsmethodiek op rechtbankniveau. Anderzijds is het volgens ons belangrijk dat tegelijktijd ook gewerkt wordt aan een cultuurverandering binnen de ruimere samenleving. Met de vrijwilligerswerking willen we vooral werken aan deze tweede pool. We willen hiermee geenszins het belang van de eerste pool onderschatten.

vertegenwoordigers van de samenleving, aangesproken om in communicatie te treden met elkaar. In die zin betekent het inzetten van vrijwilligers ook dat we proberen werken aan een ruimer maatschappelijk draagvlak en inbedding.¹⁴ Ook het Memorandum geeft aan dat er een groeiend besef is dat omgaan met criminaliteit een actieve participatie van de brede samenleving vereist.¹⁵

Hoewel we er ons bewust van zijn dat het werken met beroepskrachten enerzijds aangeeft dat 'de' samenleving het belangrijk vindt dat partijen zelf hun conflicten opnemen (bemiddelingsprojecten worden thans hiertoe gesubsidieerd), stellen we ons anderzijds de vraag of het inschakelen van betaalde bemiddelaars niet juist een signaal geeft aan de mensen dat zij als 'gewone' burgers niet in staat zijn om een conflict op te lossen. Ook Martin Wright ziet het louter werken met beroepskrachten als een gemiste kans om het initiatief terug te geven aan de gewone mensen. *It misses an opportunity to give power back to ordinary people, who have shown that they can handle the work competently.*¹⁶ Indien mensen beginnen te geloven dat conflictoplossing iets is wat best wordt overgelaten aan beroepskrachten, bestaat het risico dat ze hun verplichting als burger om **criminaliteit aan de kaak te stellen** gaan verwaarlozen.¹⁷ En dat is nu net niet wat herstelrecht wil bereiken.

Hiermee samenhangend denken we dat vrijwilligers **drempelverlagend** kunnen werken. We beseffen enerzijds dat sommige mensen vrijwilligers wellicht als drempelverhogend zullen ervaren, in die zin dat ze vinden dat hun 'conflict' niet serieus genomen wordt. Anderzijds geeft onderzoek ook aan dat mensen het appreciëren dat iemand zich kosteloos inzet. Sommige partijen gaven zelfs aan dat hun vertrouwen in de samenleving versterkt werd doordat vrijwilligers, als lid van de samenleving, zich interesseerden voor hun conflict.¹⁸ Vrijwilligers zijn immers medeburgers waardoor partijen misschien minder het gevoel hebben dat alles van 'bovenaf' en/of 'omdat ze er nu eenmaal voor betaald worden' gebeurt. Ook Martin Wright schrijft: *"many volunteers feel that their relationship is enhanced when it is known that they are working for the common good, and not for money."*¹⁹ Vrijwilligers bieden voor de partijen mogelijk meer garantie dat het conflict **volledig** aan hen zal worden overgelaten. In die zin wijst Martin Wright er ook op dat vrijwilligers – in hoofde van de mensen - beter tegemoet komen aan het principe van neutraliteit dan beroepskrachten.²⁰

De keuze voor vrijwilligers kent ook een andere ideologische basis. Vrijwilligers hebben immers op hun beurt sociale contacten waardoor zij een belangrijke rol kunnen spelen bij het **verspreiden van het herstelrechtelijke gedachtegoed en de idee van bemiddeling**. Door hun contacten met andere mensen kunnen zij het project meer bekendheid en ondersteuning geven. Vrijwilligers kunnen er bijgevolg toe bijdragen dat mensen op een meer herstelgerichte manier omgaan met conflicten, niet alleen in contacten met daders en slachtoffers, maar ook in hun eigen omgeving. Het beroep doen op vrijwilligers heeft bijgevolg een **sociaal-pedagogisch** aspect.²¹ Het is een manier om burgers en bijgevolg de ruimere samenleving te

¹⁴ Tekst OSBJ: Nota arrondissementale stuurgroepen/overlegplatforms voor minderjarigen.

¹⁵ Aertsen, I. (5 juli 2004). De uitdaging van een gemeenschapsgericht herstelrechtelijk beleid. Memorandum gericht aan de Vlaamse regeringsformateur en de betrokken politieke partijen.

¹⁶ Wright, M. (2000). Restorative justice: For whose benefit? In: Victim-Offender Mediation in Europe. Making Restorative Justice Work. Leuven: University Press. p34.

¹⁷ Huenaerts, B. (1996-1997). Wie zijn de eigenaars van een conflict en welke rol spelen relevante derden bij de oplossing van het conflict? Scriptie ingediend voor het behalen van de graad van licentiaat in de criminologie. p7.

¹⁸ Zehr, H. (1990). VORP Volunteer Handbook. Akron: Mennonite Central Committee and MCC U.S. 21-22.

¹⁹ Wright, M. (2000). Restorative justice: For whose benefit? In: Victim-Offender Mediation in Europe. Making Restorative Justice Work. Leuven: University Press. p34.

²⁰ Idem. p34.

²¹ Aertsen, I. (2001). Slachtoffer-daderbemiddeling: een onderzoek naar de ontwikkeling van een herstelgerichte strafrechtsbedeling. Proefschrift ingediend tot het behalen van de graad van doctor in de criminologische wetenschappen. p74.

emanciperen om met hun eigen conflicten om te gaan, wat op termijn kan leiden tot een mentaliteitsverandering. En dat is wel wat het herstelrecht voor ogen heeft.

Tot slot sluit een vrijwilligerswerking ook aan bij het idee van een **algemeen recht op bemiddeling**.²² Vrijwilligers kunnen naar onze mening een belangrijke schakel vormen in de stap naar een **veralgemeend kwalitatief hoogstaand bemiddelingsaanbod**. We menen immers dat met beroepskrachten alleen een veralgemeend aanbod economisch niet haalbaar is. Een complementaire werking met beroepskrachten en vrijwilligers zou toelaten dat binnen élk dossier dat aan de drie criteria voldoet (een gekende en bekennende dader, een aanwijsbaar slachtoffer en materiële en/of immateriële schade) een kwalitatief bemiddelingsaanbod kan worden gedaan.

3 Doelstellingen

Bovenstaande visie vertaalt zich naar onze mening in de volgende drie doelstellingen, namelijk (1) het realiseren van evenwaardige aandacht binnen het drieluik dader-slachtoffer-samenleving, (2) het realiseren en garanderen van een veralgemeend kwalitatief hoogstaand aanbod en (3) het uitdragen van de visie van herstelrecht en de methodiek van bemiddeling.

3.1 Het realiseren van evenwaardige aandacht binnen het drieluik dader-slachtoffer-samenleving

Zoals in de visie reeds aan bod kwam, hecht herstelrecht veel belang aan het drieluik dader-slachtoffer-samenleving en aan het bevorderen van de oplossingscapaciteiten van mensen door de afhandeling van een strafbaar feit terug te geven aan de mensen zelf.

De idee om vrijwilligers in te schakelen sluit naar onze mening aan bij de basisfilosofie van herstelrecht ("het teruggeven van het conflict aan de partijen") en bij het pleidooi voor een justitie die appèl doet op burgers om medeverantwoordelijkheid op te nemen. In die zin beogen we via een vrijwilligerswerking een optimaal fungeren van het drieluik dader-slachtoffer-samenleving. Het aanbod van bemiddeling vertrekt immers vanuit een gerechtelijke inbedding of kwalificatie waar het gerecht alle mogelijkheden benut om daders en slachtoffers maximaal een stem te geven in de afhandeling van een strafbaar feit.²³ Via vrijwilligers kunnen we de link met de samenleving verzorgen omdat zij als lid van die samenleving de partijen willen begeleiden in hun communicatieproces.

3.2 Het realiseren en garanderen van een veralgemeend kwalitatief hoogstaand aanbod

Naar het aanbod van bemiddeling toe willen we door het inschakelen van vrijwilligers zowel een kwantitatieve als kwalitatieve verruiming realiseren.

Vooreerst menen we dat vrijwilligers het bemiddelingsaanbod **kwantitatief** kunnen versterken. Zoals we in de visie reeds hebben aangehaald, wordt binnen Bal gestreefd naar een veralgemeend bemiddelingsaanbod. In Leuven menen we door de goede samenwerking met het parket dit veralgemeend aanbod reeds te kunnen doen.

Indien een veralgemeend aanbod van bemiddeling ook een doelstelling wordt binnen de andere gerechtelijke arrondissementen zal dit onmogelijk kunnen gebeuren door enkel beroepskrachten, een complementaire vrijwilligerswerking zou hier een mogelijkheid zijn (cfr.

²² Cf Commissie Holsters

²³ Cf de eerste pool, bijvoorbeeld werken aan een participatieve en communicatieve zittingsmethodiek op rechtbankniveau.

Gerechtigd arrondissement Antwerpen of Brussel). Uiteraard ligt de meerwaarde van vrijwilligers niet enkel bij de kansen die zij bieden op een kwantitatieve verruiming van het bemiddelingsaanbod. Vrijwilligers leveren naar onze mening voornamelijk ook een **kwantitatieve** meerwaarde op binnen het dader-slachtofferluik. De laatste jaren merken we een continue stijging van het dossieraantal op. Dit heeft onvermijdelijk een invloed op onze manier van werken. Via een complementaire werking met vrijwilligers en beroepskrachten willen we nog meer een procesgerichte invulling van elke bemiddeling realiseren en garanderen.

3.3 Het uitdragen van de visie van herstelrecht en de methodiek van bemiddeling

Als laatste doelstelling willen we via vrijwilligers het project meer bekendheid en ondersteuning geven bij een zo groot mogelijke groep. Op die manier kan naar onze mening de sociale cohesie versterkt worden. Vrijwilligers zijn immers mensen uit de samenleving met elk hun eigen familie, vrienden, buurt,... Bijgevolg kunnen zij onrechtstreeks instaan voor de uitdrijving van deze methodiek. Hoe meer mensen ervaren om hun conflicten (via een neutrale derde) via rechtstreekse communicatie aan te pakken, hoe meer de idee van bemiddeling en de visie van herstelrecht wordt uitgedragen.

4 Waarom binnen het project herstelbemiddeling voor minderjarigen van Bal?

In wat volgt, verduidelijken we waarom we enerzijds vinden dat Bal een geschikte dienst is om met het proefproject vrijwilligers te starten en anderzijds waarom we ervoor opteren dit binnen het project herstelbemiddeling minderjarigen te situeren.

4.1 Waarom binnen Bal?

Vooreerst wensen we te benadrukken dat naar onze mening een vrijwilligerswerking in elke bemiddelingsdienst kan plaatsvinden. We zouden het dan ook alleen maar toejuichen wanneer we met andere diensten kunnen samenwerken. Vanuit Bal kunnen we echter alleen maar voor eigen rekening spreken en geven we dan ook aan dat het thema 'vrijwilligers' reeds enige tijd binnen Bal leeft. In die zin is de motivatie binnen onze dienst dan ook groot om met dit project van start te gaan.

Bovendien is het denken rond herstelrecht geen nieuw gegeven binnen Bal. Zo toont ons protocol aan dat er binnen de stuurgroep sprake is van een **verruiming van de focus** van herstelbemiddeling naar herstelrecht en een participatieve justitie. De zoektocht om via vrijwilligers meer recht te doen aan de visie van herstelrecht kadert bijgevolg binnen de zinvolle zoektocht waarmee alle partners van de stuurgroep reeds jaren bezig zijn.

Daarnaast denken we dat Bal over genoeg man- en vrouwkracht beschikt om een dergelijk proefproject te kunnen dragen en ondersteunen. Binnen Bal zitten immers alle projecten samen in één dienst waardoor de vele taken - die een vrijwilligerswerking ongetwijfeld met zich mee zal brengen – door **meerdere mensen** opgenomen kunnen worden.

Een andere motivatie ligt bij het feit dat Bal over een **groot aantal dossiers** beschikt. In die zin is de nood aan een werking met vrijwilligers groot. Bovendien biedt dit vele mogelijkheden om vrijwilligers in een diversiteit aan dossiers in te schakelen.

Vervolgens menen we te mogen stellen dat Bal een traditie heeft opgebouwd in vernieuwend werken en in het opstarten van bemiddelingsprojecten. Bal beschikt bijgevolg over heel wat **ervaring**. Ervaring die nuttig en zelfs noodzakelijk kan zijn bij de uitwerking van het project.

Tot slot staan we ook steeds open voor een kritische kijk op de eigen werking van buiten uit omdat we beseffen dat onze methodiekontwikkeling en onze werking nog niet af is. Uit de literatuur²⁴ weten we dat vrijwilligers hierbij een belangrijke rol kunnen spelen omdat zij minder afhankelijk zijn (bijvoorbeeld qua loon). Vanuit deze positie kunnen en zullen zij zich kritischer opstellen, iets wat wij alleen maar willen aanmoedigen.

4.2 Waarom binnen het project herstelbemiddeling minderjarigen?

Zoals reeds duidelijk gemaakt werd, is het onze opzet om te starten binnen het project herstelbemiddeling voor minderjarige ouders. De motivatie hiervoor is drievoudig.

Vooreerst zijn er binnen het team minderjarigen drie beroepskrachten tewerkgesteld. We beschikken bijgevolg over **voldoende manskracht** om het project te steunen en te dragen.

Ten tweede kunnen we sinds enige jaren spreken van een stabilisering (lees "jaarlijkse lichte stijging van het aantal dossiers") en kunnen we op een vlotte en aangename samenwerking met de doorverwijzers (parket en jeugdrechtbanken Leuven) rekenen. Er bestaat bijgevolg een **stabiele basis** waarop kan worden verder gebouwd of geëxperimenteerd.

Een laatste argument is dat herstelbemiddeling minderjarigen zowel een bemiddelingsaanbod doet op het niveau van het parket als op jeugdrechtbankniveau. In de praktijk worden we dus met zeer diverse dossiers geconfronteerd, gaande van lichte en eenvoudige dossiers tot complexe dossiers. Deze **diversiteit** creëert voor vrijwilligers de mogelijkheid om in eenvoudige dossiers te starten en door te groeien naar meer 'complexe' dossiers, hierbij rekening houdend met de persoonlijke interesse van de vrijwilliger en zijn vaardigheden.²⁵

5 Profiel van de kandidaat vrijwillige bemiddelaar

Als we nadenken over welke vaardigheden en houdingen belangrijk zijn voor een bemiddelaar en van daaruit kijken naar wat we nu verwachten van een vrijwilliger, ontdekken we dat heel wat vaardigheden kunnen worden aangeleerd of door levens- of werkervaring reeds aanwezig kunnen zijn. Vanuit Bal stellen we dan ook geen bepaalde deskundigheid of opleidingsniveau (diploma) van de vrijwilligers voorop. Wat we wel belangrijk vinden, is dat kandidaten bereid zijn om een **uitgebreide vorming en begeleiding** (zie verder) te volgen. Vanuit de buitenlandse praktijk blijkt immers dat vrijwilligers succesvolle bemiddelaars kunnen zijn, maar dat een degelijke opleiding hiertoe noodzakelijk is.²⁶

Kandidaat-vrijwilligers moeten volgens ons (al dan niet (verder) ontwikkeld na een vorming) bepaalde eigenschappen vertonen en dit op vier verschillende terreinen, namelijk (1) vaardigheden en (2) houdingen/attitude, (3) kennis en (4) motivatie. Tot slot willen we ook even ingaan op een aantal bijkomende voorwaarden.

5.1 Vaardigheden

Volgende vaardigheden achten wij essentieel: goed kunnen luisteren, in staat zijn om een neutrale (onpartijdige) en objectieve houding aan te nemen, sociale en communicatieve vaardigheden, schriftelijke vaardigheden, aandacht hebben voor non-verbaal gedrag (zowel bij zichzelf als bij de andere), zelfstandig kunnen werken en zich snel kunnen inwerken.

²⁴ Gill, M., Mawby, R. (1990). *Volunteers in the Criminal Justice System*. Philadelphia: Open University Press. p19.

²⁵ In een later stadium kan bekeken worden of de vrijwilligerswerking ook voor de andere bemiddelingsprojecten een meerwaarde kan betekenen.

²⁶ Gruppings, I. (1995-1996). *Victim-offender mediatie: een criminologische studie van het Schotse vrijwilligersmodel*. Scriptie ingediend voor het behalen van de graad van licentiaat in de criminologie. p39.

5.2 Houdingen/attitude

Voor bemiddelaars zijn vier basishoudingen van belang, namelijk respect, empathie, echtheid en onvoorwaardelijke positieve aanvaarding.²⁷ We verwachten van kandidaten dat zij getuigen van een dergelijke houding. Daarnaast moeten bemiddelaars in staat zijn om een kader te schetsen waarbinnen empowerment van de betrokken partijen centraal staat. Bemiddelaars mogen met andere woorden het conflict niet naar zich toetrekken, maar de partijen de kans geven zoveel mogelijk zelf tot een oplossing te laten komen. Tot slot moeten kandidaten getuigen van een openheid voor verschillende culturen en levensstijlen en van een respect voor alle mensen.²⁸ Het is immers belangrijk dat bemiddelaars in staat zijn om de dader respectvol te benaderen los van de feiten die hij/zij heeft gepleegd.

5.3 Kennis

In principe verwachten we niet dat de kandidaten een juridische vooropleiding achter de rug hebben. Wat de kandidaten hebben aan voorkennis is natuurlijk mooi meegenomen. In die zin is het ook belangrijk dat vrijwilligers kunnen lezen en schrijven en dat zij de Nederlandse taal beheersen. Wat op het gebied van kennis echter het belangrijkste is, is volgens ons dat het team nadenkt over volgende vraag: "Achten wij het mogelijk dat deze kandidaat na onze opleiding een goede bemiddelaar wordt?" Dit houdt bijgevolg in dat kandidaat-vrijwilligers moeten getuigen van een zekere leergierigheid en bereidheid om kennis bij te leren. Er dient immers op korte tijd heel wat kennis verwerkt te worden. Indien deze twee aspecten positief worden ingeschat, kan de kandidaat geselecteerd worden.

5.4 Motivatie

Naast de vaardigheden en houdingen, hechten we ook veel belang aan de motivatie van de kandidaten. We verwachten vooral van de kandidaten dat ze geboeid zijn door de methodiek van bemiddeling, namelijk het in dialoog treden van partijen naar aanleiding van een conflict of strafbaar feit. Deze motivatie wensen we tijdens de selectieprocedure (zie punt 7) expliciet te toetsen en stellen we zelfs als noodzakelijke voorwaarde om in aanmerking te komen. Door zoveel belang te hechten aan de motivatie hopen we enerzijds te vermijden dat mensen achteraf ontgoocheld afhaken. Anderzijds menen we dat we ten aanzien van onze partners en de partijen zelf minimaal een correct gemotiveerde vrijwilliger verschuldigd zijn.

5.5 Bijkomende voorwaarden

In principe komt iedereen die voldoet aan bovenstaand profiel in aanmerking om vrijwilligerswerk te doen. Toch denken we dat een aantal bijkomende voorwaarden belangrijk kunnen zijn.

In de eerste plaats opteren we voor meerderjarige vrijwilligers, liefst met enige levenservaring of maturiteit en met ervaring in het omgaan met mensen. We vinden dit vooral belangrijk voor de geloofwaardigheid van de vrijwilligers naar de verschillende betrokkenen toe. Daarnaast kan het beschikken over een rijbewijs een voordeel zijn (bijvoorbeeld voor de huisbezoeken), al is dit geen vereiste. Ten derde dienen bepaalde categorieën van mensen te voldoen aan een aantal voorwaarden. We denken hierbij aan personen die een uitkering genieten (gepensioneerden, werklozen en arbeidsongeschikten). Wanneer deze mensen zich

²⁷ Demuyneck, M., Van Droogenbroeck, B. (2002). 'Bemiddeling. Niet alleen een "kunde", maar tevens en vooral een "kunst"'. Cursus voor de KHLuven, Departement Sociale School Hervlee. p31.

²⁸ McLeod, C. (2001). Washington County Court Services. Victim-offender conferencing. Handbook for mediators.

kandidaat wensen te stellen, dienen zij voorafgaandelijk bepaalde instellingen te verwittigen en aan de bevoegde diensten toestemming te vragen om vrijwilligerswerk te mogen verrichten. Indien dit niet gebeurt, lopen zij het risico hun uitkering te verliezen. Tot slot hopen we dat de vrijwilligers bereid zijn om een langdurig engagement op te nemen.

6 Bekendmaking en aanwerving

De bekendmaking en werving van vrijwilligers kan via verschillende kanalen verlopen, namelijk via advertenties in kranten, folders, nieuwsbrieven, organisaties,... Uit onderzoek naar vrijwilligerswerk weten we dat mensen vooral vrijwilligerswerk doen doordat men er persoonlijk voor gevraagd werd²⁹ of doordat zij door andere personen (familie, vrienden, ...) hiertoe gestimuleerd werden³⁰. Tijdens de opstartfase wensen we dan ook te rekruteren via **mond aan mond reclame** en door te vragen aan onze "collega's" binnen de sector herstelrecht en bemiddeling om mogelijke kandidaten door te verwijzen.

Omwille van praktische redenen kiezen we ervoor om mensen te rekruteren uit het gerechtelijk arrondissement Leuven. Hierdoor besparen we vervoerskosten en tijd.³¹ Bij aanvang van het project wensen we **vijf tot maximum tien vrijwilligers** te rekruteren. We houden er immers rekening mee dat gedurende onze tweejarige proefperiode mensen zullen afhaken. Na de proefperiode kunnen we overwegen of een bredere bekendmaking in bibliotheken of lokale gemeenschapscentra via advertenties, folders, ... aangewezen is.

7 Selectie

Het spreekt voor zich dat wij een zekere **kwaliteitsgarantie** willen bieden naar onze partners en partijen toe. Wij zien twee manieren om deze kwaliteit te garanderen. Enerzijds door een uitgewerkte opleiding en begeleiding te bieden aan de vrijwilligers (zie punt 8). Anderzijds verzekeren wij de kwaliteit ook in de selectieprocedure en wel op de volgende twee manieren.

In de eerste plaats willen we erover waken dat we geen "non-rejection beleid³²" voeren. Hiermee bedoelen we dat het belangrijk is dat we mensen durven weigeren. Het kan niet de bedoeling zijn mensen valse hoop te geven en hen te laten deelnemen aan de opleiding zonder dat we een goed resultaat verwachten. Hoewel we er als dienst van overtuigd zijn dat heel veel geleerd kan worden tijdens een training, gaan we er anderzijds ook van uit dat enthousiasme alleen niet voldoende is. Ook binnen de internationale literatuur wordt erop gewezen dat sommige mensen nu eenmaal nooit een goede bemiddelaar zullen worden.³³

Ten tweede achten we het ook belangrijk op voorhand duidelijk te maken dat wij te allen tijde kunnen beslissen om de vrijwilliger te weigeren. Wanneer een vrijwilliger bijvoorbeeld de opleiding heeft doorlopen, maar op de training blijkt dat wij de kandidaat toch niet

²⁹ Verstraete, C. (september 1996). Vrijwilligerswerk met toekomst. Welzijnsgids-Welzijnszorg, informele zorg en vrijwilligerswerk, aflevering 21. p54.

³⁰ Lammertyn, F. (december 1991). Het vrijwilligerswerk. Welzijnsgids-Welzijnszorg, informele zorg en vrijwilligerswerk, aflevering 3. p36

³¹ Wanneer een vrijwilliger één van zijn cliënten kent, kan men het dossier nog altijd doorgeven aan een andere bemiddelaar.

³² Thomas, M. (1989). Fair, Effective and Realistic: Developing a Selection Policy for Volunteers. Berkhamsted, The Volunteer Centre U.K. p 10.

³³ Prichard, J. (2003). Juvenile conferencing and restorative justice in Tasmania. Submitted in fulfilment of the requirements for the degree of doctor in philosophy. 101-136.

geschikt vinden, moet de training stopgezet worden. Het spreekt voor zich dat deze keuze dan gemotiveerd moet worden aan de vrijwilliger.

Wat de selectie zelf betreft, stellen we volgende procedure voorop.

We verwachten dat een vrijwilliger zich kandidaat stelt per **brief**. Op deze wijze kunnen we reeds kennis nemen van zijn motivatie en schriftelijke vaardigheden.

Vervolgens wordt hij uitgenodigd voor **een kennismakings- en selectiegesprek**. Dit gesprek gebeurt door minimum één beroepskracht en één iemand van de partners binnen onze arrondissementele stuurgroep. Tijdens dit gesprek krijgt de kandidaat meer informatie over het project: ontstaan, werking van de dienst, taakomschrijving, eventuele voorwaarde(n), verwachtingen, doelgroep, doelstellingen,... Op die manier kan de kandidaat voor zichzelf toetsen of de inhoud beantwoordt aan zijn interesse en verwachtingen. Daarnaast kan hij nagaan of hij kan en wenst te voldoen aan de verwachtingen. Anderzijds zullen wij tijdens dit gesprek de kandidaat bevragen en nagaan of hij beantwoordt aan het profiel van de kandidaat vrijwillige bemiddelaar (zie punt 5).

De motivatie van een kandidaat zullen we op de volgende wijze trachten te bespreken: eerst open vragen naar hun motivatie, vervolgens verder bevragen hoe zij zelf met conflicten omgaan en tot slot hen confronteren met 'extrinsieke motivaties'. Hiermee bedoelen we dat we willen waken over motivaties zoals "ervaring opdoen", "interesse vanuit eigen problemen en probleemoplossingen", "zoeken naar een zinvolle tijdsbesteding" en "ambitie". Wij sluiten dergelijke motivaties niet uit, toch is het belangrijk in deze situaties extra na te gaan of ook de interesse in de methodiek op zich wel aanwezig is. We zullen de kandidaten er op wijzen dat het zeker voor ons, maar ook voor henzelf noodzakelijk is hierin transparant te zijn. De kans is groot dat wanneer de motivatie niet goed zit, zij ontgoocheld zullen afhaken.

Na het kennismakingsgesprek willen we beide partijen (Bal en de kandidaat vrijwilliger) enige bedenktijd geven. Wanneer Bal en de vrijwilliger overtuigd zijn, komt hij/zij in aanmerking voor de basisopleiding. Indien één van beide partijen twijfelt, kan er een **tweede gesprek** plaatsvinden. Kandidaten die niet geselecteerd worden, worden hiervan persoonlijk (via een gesprek of telefonisch) op de hoogte gebracht met de nodige toelichting.

8 Opleiding

Zoals reeds aangehaald, is de kwaliteitsgarantie een groot aandachtspunt. Bemiddeling binnen een strafrechtelijk kader veronderstelt immers een deskundige aanpak. Om deze reden hechten we dan ook veel belang aan een degelijke opleiding én opvolging van de vrijwilligers. Het belang van training en monitoring van herstelgerichte praktijkmensen wordt ook internationaal erkend.³⁴ Bij de opleiding onderscheiden we drie elementen, namelijk **(1) de basisopleiding, (2) de training en (3) de monitoring**. Alvorens op deze drie aspecten in te gaan, bespreken we de organisatie van de begeleiding van de vrijwilligers, zodat duidelijk wordt welke rol de beroepskrachten hierin zullen spelen.

8.1 Begeleiding van de vrijwilligers

Binnen het team herstelbemiddeling minderjarigen is er één iemand die de rol van **coördinator** op zich neemt. Deze persoon fungeert als centraal aanspreekpunt voor de vrijwilligers. Daarnaast krijgt iedere vrijwilliger bij aanvang van de training één vaste **begeleider** toegewezen. Deze vaste begeleider staat de vrijwilliger bij tijdens de training en bespreekt in

³⁴ Van Ness, D. (2003). Proposed Basic Principles on the Use of Restorative Justice: Recognising the Aims and Limits of Restorative Justice. 157-176.

een latere fase de dossiers met de vrijwilliger. Tot slot moet er ook permanente **ondersteuning** verzekerd worden. In die zin staan alle andere bemiddelaars van Bal in om de vrijwilliger op te vangen wanneer deze dringende vragen of problemen heeft of wanneer iemand een moeilijk gesprek achter de rug heeft.

8.2 Basisopleiding

Alvorens te kunnen overgaan tot het echte bemiddelingswerk dient elke vrijwilliger een opleiding te volgen. Deze opleiding kan gegeven worden door de beroepskrachten.³⁵ Voor bepaalde specifieke onderwerpen kunnen externen gevraagd worden. De concrete invulling van de opleiding zal bij aanvang van het project door het team grondig bekeken worden. In ieder geval moet in de opleiding evenwaardige aandacht besteed worden aan de drie aspecten, namelijk vaardigheden (bemiddelingsmethodiek), houding/attitude van de bemiddelaar en kennis (juridische kennis, doelstellingen herstelrecht, sociale kaart, ...). Deze drie onderwerpen komen eveneens terug in de 'Recommandation on the training of mediators in criminal matters'.³⁶ Momenteel denken we aan een **vijfdaagse** opleiding.

8.3 Training

Na de opleiding kan de kandidaat al doende leren. De vrijwilliger volgt **minimaal³⁷ twee volledige bemiddelingsprocessen** samen met zijn toegewezen begeleider. We stellen hierbij voor dat de vrijwilliger één volledig bemiddelingsproces horende bij één dossier volgt bij zijn begeleider. Het tweede bemiddelingsproces kan dan eventueel opgesplitst worden naar verschillende dossiers bij de verschillende begeleiders (zelfs van de andere projecten) zolang alle verschillende fasen van een bemiddelingsproces maar aan bod blijven komen. Dit vermijdt dat vrijwilligers een hele tijd bezig zijn zonder zelf iets te mogen uitvoeren.

In een volgende fase doet de vrijwilliger **minimaal één bemiddeling** in aanwezigheid van zijn begeleider. De beroepskracht heeft hier louter een observerende of indien nodig ondersteunende of aanvullende taak.

Hierna kan de vrijwilliger zelfstandig aan de slag. Deze laatste stap kan maar vanaf dat de beroepskracht de vrijwilliger hiertoe in staat acht. Uiteraard moet ook de vrijwilliger zich er klaar voor voelen. Indien hij aangeeft nog wat onzeker te zijn, moet het mogelijk zijn om de laatste fase waarin de beroepskracht observeert nog even te verlengen.

8.4 Monitoring

Zoals momenteel gebeurt, houdt ook de vrijwilliger van iedere bemiddeling een dossier bij. Tijdens de duur van de bemiddeling krijgt de vrijwilliger permanente ondersteuning van zijn begeleider en indien nodig van de andere beroepskrachten. Elk dossier wordt bij afsluiting besproken met de begeleider. Het lijkt ons aangewezen dat de beroepskrachten binnen het team minderjarigen kennis hebben van alle bemiddelingsdossiers. Dit zowel voor de algemene werking van de dienst als voor de contacten naar de andere partners, in eerste instantie het parket en de jeugdrechters.

³⁵ Bram Van Droogenbroeck geeft reeds verscheidene jaren de cursus methodiek van bemiddeling in de naschoolse opleiding aan de Sociale hogeschool te Heverlee.

³⁶ Nieuwsbrief Jaargang 5 nr.3, Suggnomè

³⁷ Met minimaal twee bedoelen we dat de bepaling van het aantal te volgen bemiddelingsprocessen of te voeren gesprekken afhankelijk is van de capaciteiten van de vrijwilliger. Sommige vrijwilligers zullen misschien nood hebben aan drie of vijf processen. In de tekst wordt telkens het minimum aantal processen of gesprekken opgegeven die wij als dienst noodzakelijk achten om tot een goede bemiddelingspraktijk te komen.

Verder vindt éénmaal per maand verplicht een **terugkomdag** plaats, waar enerzijds aandacht gaat naar bijscholing rond bepaalde thema's en anderzijds tijd wordt vrijgemaakt voor dossierbespreking, rollenspelen en het inoefenen van vaardigheden.

Tot slot zal de coördinator om de zes maanden een individueel '**functioneringsgesprek**' voeren met elke vrijwilliger. De focus van dit gesprek ligt niet op een beoordeling, iets wat bij vrijwilligers veel moeilijker ligt. Vrijwilligers zetten zich in om hun inzet en niet om gescoord te worden. Anderzijds dienen we, zoals reeds aangehaald, een bepaalde kwaliteit te garanderen. Tijdens dit gesprek kunnen we nagaan hoe de vrijwilliger zich voelt in zijn 'job', welke aandachtspunten belangrijk zijn en of voldaan wordt aan onze verwachtingen.

9 Rol van de vrijwilligers binnen het bemiddelingsproces

In wat volgt, geven we een schets van hoe we het verloop van een bemiddelingsproces zien indien we zouden overschakelen op een complementaire werking met beroepskrachten en vrijwilligers. Meteen zal duidelijk worden dat de beroepskrachten de verantwoordelijkheid behouden over de dossiers en dat zij blijven instaan voor de contacten met de gerechtelijke instanties.

Een bemiddeling start steeds na een mandaat van het parket. Het dossier wordt ingelezen door de beroepskracht. Deze noteert alle relevante gegevens voor de bemiddeling zijnde datum en plaats van de feiten, gegevens over dader en slachtoffer, notitienummer en een korte samenvatting van de feiten. Enkel deze gegevens worden doorgegeven aan de vrijwilliger die de bemiddeling vervolgens opstart. De vrijwilligers hebben dus **géén inzage** in het strafdossier en ontvangen enkel die informatie die noodzakelijk is om de bemiddeling te kunnen opstarten.

Het eigenlijke bemiddelingswerk (telefoontjes, huisbezoeken, (in)directe bemiddelingen) gebeurt door de vrijwilliger. Elke vrijwilliger houdt van elke bemiddeling een dossier bij waarin hij alle contacten noteert en maakt van ieder gesprek een verslag.

Verder vindt er minimaal één bespreking³⁸ plaats met de begeleider van de vrijwilliger, dit bij afsluiting van de bemiddeling. Deze bespreking achten wij noodzakelijk opdat de beroepskracht op de hoogte zou zijn van wat er tijdens de bemiddeling is gebeurd.

Bij afronding van de bemiddeling wordt het eindverslag of de overeenkomst steeds via de beroepskracht overgemaakt aan het parket. De betaalde krachten blijven bijgevolg de aanspreekfiguren voor het parket.

10 Verhouding beroepskrachten-vrijwilligers

We stellen een complementaire werking voorop waarbij vrijwilligers een **duidelijke en andere taakin-vulling** hebben dan de beroepskrachten.

Vrijwilligers zijn vooral inzetbaar in het *concrete bemiddelingswerk*. Zoals hierboven beschreven, nemen zij - zeker in de aanvangsfase - eerder 'lichtere' dossiers op. Dit is natuurlijk niet sluitend en wij stellen dan ook voor dat vrijwilligers op termijn kunnen 'doorgroeien' naar zwaardere en meer complexe dossiers.

³⁸ Opnieuw spreken we hier van een richtlijn. Sommige vrijwilligers zullen misschien meerdere besprekingen nodig hebben, anderen daarentegen zullen in staat zijn om de dossiers volledig zelfstandig af te werken.

Beroepskrachten krijgen op die manier meer ruimte voor de dossiers die (nog) niet door de vrijwilligers kunnen opgenomen worden. Daarnaast staan zij in voor alle structurele elementen van de werking die buiten de concrete bemiddelingspraktijk liggen zoals selectie, opleiding en coaching van de vrijwilliger, het inlezen van dossiers, werkgroepen, overleg met partners, registratie,... Natuurlijk kan de vrijwilliger ook hier zijn inbreng hebben via nieuwe ideeën, kritische reflecties en op die manier onze werking inhoudelijk voeden.

Verder menen we dat het voor de motivatie van de vrijwilligers belangrijk is dat ze zich gesteund voelen door heel het team. Aangezien we zouden starten binnen het project 'herstelbemiddeling minderjarigen' gebeurt de ondersteuning in eerste instantie door de bemiddelaars van dit project (Natalie, Bram en Kris). Anderzijds maakt dit project deel uit van Bal in zijn geheel. We vinden het dan ook logisch dat ook de andere medewerkers betrokken zijn bij de uitbouw van de vrijwilligerswerking.

11 Contract, verzekering, beroepsgeheim en kostenvergoeding

11.1 Contract

Bemiddeling is een andere zorg dan bijvoorbeeld slachtofferhulp of ziekenzorg. Zowel vanuit justitie, de bemiddelingsdienst als de partijen zelf wordt een engagement verwacht dat **niet vrijblijvend** is. Mensen kunnen bijvoorbeeld niet volledig op hun eigen tempo werken. Daarom opteren wij ervoor om met schriftelijke contracten te werken tussen de vrijwilliger en Bal. Een schriftelijk contract schept eveneens rechten en plichten die meer dan louter moreel bindend zijn. Bovendien verzekert dit contract de geloofwaardigheid naar de buitenwereld omdat het aangeeft dat het om een ernstig engagement gaat. In het contract wensen we eveneens de taakhoud en de wederzijdse minimale verwachtingen en verantwoordelijkheden ten aanzien van de vrijwilligers en de bemiddelingsdienst weer te geven.

11.2 Beroepsgeheim

Geleid door de deontologische code voor bemiddelaars menen we te mogen stellen dat vrijwilligers gebonden zijn aan de **geheimhoudingsplicht** naar analogie van het beroepsgeheim bij beroepskrachten (art. 458 van het Strafwetboek). Vrijwilligers die in het kader van hun opdracht in vertrouwen worden genomen en persoonlijke informatie over iemand hebben verkregen, mogen deze informatie niet naar buiten brengen vanwege het beroepsgeheim. Het spreekt bijgevolg voor zich dat dit eveneens geldt voor onze vrijwilligers aangezien bemiddeling een vertrouwelijk proces is. Het lijkt ons opportuun dat de geheimhoudingsplicht wordt opgenomen in het **contract** dat ondertekend wordt door de vrijwilliger. Verder komt dit thema terug in de opleiding en kunnen verdere afspraken met de gerechtelijke instanties worden uitgewerkt.

11.3 Verzekering

De organisatie die de vrijwilligers inschakelt, sluit een verzekering burgerlijke aansprakelijkheid en een verzekering tegen ongevallen af voor de vrijwillige medewerkers.

11.4 Kostenvergoeding

Eén van de aspecten in de definitie van vrijwilligerswerk is dat het een *onbezoldigde* activiteit is. Het spreekt voor zich dat het financiële aspect niet de drijfveer mag zijn voor een vrijwilliger. Omwille van deze reden wensen we onze vrijwilligers niet te belonen met een forfaitaire vergoeding. Uiteraard willen we, net als het Vlaams Steunpunt Vrijwilligers, de **reële onkosten** (vervoerskosten, telefoonkosten, kosten voor specifieke opleidingen of cursussen) die vrijwilligers maken, wel vergoeden. Op die manier verhindert men dat vrijwilligerswerk een dure aangelegenheid wordt die enkel voorbestemd zou zijn voor de financieel gegoeden. We stellen dan ook voor dat de vrijwilligers - mits het voorleggen van bewijsstukken - betaald worden voor onkosten die ze maken. Daarnaast kunnen vrijwilligers steeds op de bemiddelingsdienst terecht om gebruik te maken van telefoon en computer. Dit thema vraagt ook om een verdere uitwerking aangaande financiering, fondsen,...

Voor deze bijkomende kosten (opleidingsmateriaal, vergoeding sprekers,...), alsook voor personeelskosten³⁹, werd op 15 oktober 2004 bij de provincie een aanvraag ingediend voor 'provinciale subsidies voor vernieuwende projecten in de welzijnssector'.

12 Planning

We wensen te starten met een **experimentele fase van twee jaar**. Het eerste jaar zouden we willen beschouwen als een **opstartjaar**: voorbereiding, selectie van vrijwilligers, opleiding en training van vrijwilligers, opstart bemiddelen door vrijwilligers. Deze opstartfase wensen we grondig te evalueren. Elke fase vergt een positieve evaluatie om over te kunnen gaan naar de volgende fase. Ons doel is dat stapsgewijs zo veel mogelijk bemiddelingen worden uitgevoerd door vrijwilligers, dit met ondersteuning van de professionelen die de continuering van de werking garanderen. Tijdens de opstartfase zal eveneens gezocht worden naar subsidiëring van een vrijwilligerswerking (werkingskosten) op langere termijn. Het tweede jaar staat in teken van de **opvolging en uitbouw** van de vrijwilligerswerking en de **evaluatie** van het project.

Gedurende onze experimentele fase hopen we een vrijwilligerswerking van vijf à tien vrijwillige bemiddelaars op te zetten. We houden er echter rekening mee dat gedurende deze twee jaar enkele vrijwilligers zullen afhaken. Concreet stellen we volgende timing⁴⁰ voorop:

Vorbereiding start: Januari - februari 2005

Indien de stuurgroep akkoord gaat, zullen we tot eind 2004 de opstart van het project verder inhoudelijk, structureel en concreet voorbereiden. We denken hierbij aan volgende acties: overleg met partners; uitwerken van vorming; afsluiten verzekering; opmaken overeenkomsten; oprichten werkgroep; nagaan van de mogelijkheid voor een KUL onderzoek

Bekendmaking en selectie: maart – mei 2005

De volgende drie maanden van het project zullen we besteden aan de werving en selectie van de kandidaten. We wensen een tiental vrijwilligers te rekruteren.

Opleidings- en trainingsperiode: juni – oktober 2005

Na de vijfdaagse opleiding krijgen de vrijwilligers de kans om zich te trainen en in te werken.

³⁹ De aanvraag tot personeelskosten moet ons in staat stellen om gedurende één jaar een halftijdse maatschappelijk werker aan te werven, dit met mogelijke verlenging van één jaar.

⁴⁰ Het gaat hier uiteraard slechts om richtlijnen, die doorheen het project nog kunnen wijzigen.

Zelfstandig bemiddelen: november 2005 – december 2006

Bij de start van het nieuwe gerechtelijk jaar kunnen de vrijwilligers autonoom aan de slag, uiteraard met begeleiding en coaching van de beroepskrachten. Vanaf dan starten ook de verplichte maandelijkse terugkomdagen en de halfjaarlijkse 'functioneringsgesprekken'.

Tijdens deze twee jaar wordt het project gecoördineerd door de betaalde bemiddelaars.⁴¹ Daarnaast wensen we van bij aanvang een werkgroep op te richten die het project van dichtbij opvolgt en via de werkingsverslagen rapporteert aan de stuurgroep.

Na deze twee jaar zullen we het project evalueren. Deze evaluatie gebeurt door de betaalde bemiddelaars, de vrijwilligers en uiteraard de samenwerkende partners. Hiervoor zouden we tijdens de laatste vier maanden (september-december 2006) enerzijds onze partners van de stuurgroep bevragen, en anderzijds de partijen zelf bevragen via een schriftelijke of telefonische enquête. Daarnaast kan het interessant zijn dat ook vanuit de KULeuven een wetenschappelijk onderzoek gebeurt. Dit onderzoek zou tijdens het tweede jaar van onze vrijwilligerswerking kunnen instaan voor een kwalitatieve evaluatie van de vrijwilligerswerking. Hierbij kan nagegaan worden of partijen tevreden zijn met de vrijwilligers en welke aspecten misschien meer aandacht of een verdere uitwerking vereisen.

Bij positieve evaluatie zullen de projectresultaten operationaliseerbaar zijn in de reguliere werking zonder meerkost op het vlak van personeel.

⁴¹ Dit zal, afhankelijk van de middelen die we krijgen, gecoördineerd worden opgenomen door Bram en Kris.

Literatuurlijst

AERTSEN, I. (2001). Slachtoffer-daderbemiddeling: een onderzoek naar de ontwikkeling van een herstelgerichte strafrechtsbedeling. Proefschrift ingediend tot het behalen van de graad van doctor in de criminologische wetenschappen. 481p.

AERTSEN, I. (5 juli 2004). De uitdaging van een gemeenschapsgericht herstelrechtelijk beleid. Memorandum gericht aan de Vlaamse regeringsformateur en de betrokken politieke partijen.

BOUCHEZ, M. (2001-2002). Herstelbemiddeling in agogisch perspectief. Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van licentiaat in de pedagogische wetenschappen, optie sociale agogiek. 83p.

BROCHURE BAL "Herstelbemiddeling tussen dader en slachtoffer".

BULLENS, F. (juni 2003). Herstel en bemiddeling: spreken is goud? Criminaliteit en samenleving, aflevering 22. 1-12.

CHRISTIE, N. (2003). Conflicts as property. In: G. Johnstone. A Restorative Justice Reader. Texts, sources, context. pp 57-68.

DEMUYNCK, M., VAN DROOGENBROECK, B. (2002). 'Bemiddeling. Niet alleen een "kunde", maar tevens en vooral een "kunst". Cursus voor de KHLeuven, Departement Sociale School Hervlee. 39p.

GEUDENS, H. Voorzet tot visie voor het toekomstige beleid inzake jeugddelinquentie. Symposium Vlaams beleid inzake jeugddelinquentie. 15 december 2003.

GILL, M., MAWBY, R. (1990). Volunteers in the Criminal Justice System. Philadelphia: Open University Press. 148p.

GRUPPING, I. (1995-1996). Victim-offender mediatie: een criminologische studie van het Schotse vrijwilligersmodel. Scriptie ingediend voor het behalen van de graad van licentiaat in de criminologie. 75p.

HUENAERTS, B. (1996-1997). Wie zijn de eigenaars van een conflict en welke rol spelen relevante derden bij de oplossing van het conflict? Scriptie ingediend voor het behalen van de graad van licentiaat in de criminologie. p7.

LAMMERTYN, F. (december 1991). Het vrijwilligerswerk. Welzijns-gids-Welzijnszorg, informele zorg en vrijwilligerswerk, aflevering 3. 29- 39.

MCLEOD, C. (2001). Washington County Court Services. Victim-offender conferencing. Handbook for mediators.

MEDIATION U.K. (1994). Victim-Offender Mediation. Guidelines for Starting a Service. 40p.

NIEUWSBRIEF. Jaargang 5 nr.3, Suggnomè

PRICHARD, J. (2003). Juvenile conferencing and restorative justice in Tasmania. Submitted in fulfilment of the requirements for the degree of doctor in philosophy. 238p.

STINCKENS, W. (1997-1998). Vrijwilligers en herstelbemiddeling: Opportuniteit en haalbaarheid. Scriptie ingediend voor het behalen van de graad van licentiaat in de criminologie. 94p.

TEKST OSBJ: Nota arrondissementele stuurgroepen/overlegplatforms voor minderjarigen.

THOMAS, M. (1989). Fair, Effective and Realistic: Developing a Selection Policy for Volunteers. Berkhamsted, The Volunteer Centre U.K. 16p.

VAN GARSSE, L. (24 oktober 2003). Bemiddeling in de strafrechterlijke context: Suggesties voor regelgeving op basis van jaren bemiddelingspraktijk.

VAN NESS, D. (2003). Proposed Basic Principles on the Use of Restorative Justice: Recognising the Aims and Limits of Restorative Justice. 157-176.

VAN PAESSCHEN, N. (20 mei 2003). Werken met vrijwilligerbemiddelaars, een vage droom of een realiseerbaar nieuw project. Nieuwsbrief van Suggnomè, 4 (2), 3-10.

VERSTRAETE, C. (september 1996). Vrijwilligerswerk met toekomst. Welzijnszorg- Welzijnszorg, informele zorg en vrijwilligerswerk, aflevering 21. 39-57.

WRIGHT, M. (2000). Restorative justice: For whose benefit? In: Victim-Offender Mediation in Europe. Making Restorative Justice Work. (pp 19-38). Leuven: University Press. p34.

ZEHR, H. (1990). VORP Volunteer Handbook. Akron: Mennonite Central Committee and MCC U.S. 28p.

ZEHR, H. (1999). Changing Lenses. A new focus for crime and justice. Scottdale: Herald Press.